

ΡΙΤΣΑΡΝΤ ΦΛΑΝΑΓΚΑΝ

ΒΡΑΒΕΙΟ BOOKER 2014

Μετάφραση:
Γιώργος Μπλάνας

Ο ΗΧΟΣ ΤΟΥ ΕΝΟΣ ΧΕΡΙΟΥ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: THE SOUND OF ONE HAND CLAPPING

Από τις Εκδόσεις Vintage Books, Σίδνεϊ 2012

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ο ήχος του ενός χεριού**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Richard Flanagan

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Γιώργος Μπλάνας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Γιώργος Κασαπίδης

ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Νέλλυ Βασιλείου

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Richard Flanagan, 1997

All rights reserved.

© Φωτογραφιών εξωφύλλου: Nithid/Shutterstock, Beata Kraus/123RF

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2017

Πρώτη έκδοση: Οκτώβριος 2017

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-2172-8

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-2173-5

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση

Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

ΡΙΤΣΑΡΝΤ ΦΛΑΝΑΓΚΑΝ

Ο ΗΧΟΣ ΤΟΥ ΕΝΟΣ ΧΕΡΙΟΥ

*Μετάφραση:
Γιώργος Μπλάνας*

Στους

Archie Flanagan
Helen Flanagan
Anton Smolenj

*Συγχωρήστε μου τις παραλείψεις,
με αγάπη έγραψα ετούτο το βιβλίο.*

Ο Τόγιο πήγε στον δάσκαλο Μοκουράι και του ζήτησε να του δείξει τον δρόμο για τη φώτιση.

«Σίγουρα έχεις ακούσει τον ήχο που κάνουν δύο χέρια όταν χτυπούν μεταξύ τους», του είπε ο δάσκαλος. «Λοιπόν, δείξε μου τώρα τον ήχο που κάνει μόνο το ένα χέρι».

Αδिका προσπάθησε ο Τόγιο να σκεφτεί τον ήχο του ενός χεριού. Άκουσε τον άνεμο, τη φωνή της κουκουβάγιας, τις ακρίδες στα φύλλα... αλλά κανένας δε θα μπορούσε να είναι ο ήχος του ενός χεριού.

Έπειτα από έναν χρόνο ξαναπήγε στον δάσκαλο.

«Δάσκαλε», του είπε, «άκουσα όλους τους ήχους του κόσμου, αλλά κανένας δεν ήταν ο ήχος του ενός χεριού. Έτσι, κατέληξα στον ήχο που δεν ηχεί».

«Αυτός, λοιπόν, είναι ο δρόμος για τη φώτιση», του είπε ο Δάσκαλος.

KOAN

Στο τέλος θα τα καταλάβετε όλα – αν και είναι απίθανο να τα βιώσετε ποτέ. Συνέβησαν πολύ παλιά, σ' έναν κόσμο που χάθηκε παραχωρώντας τη θέση του στην τύρφη, κάποιον ξεχασμένο χειμώνα σ' ένα νησί, για το οποίο ελάχιστοι άκουσαν ποτέ. Άρχισε λίγο πριν το χιόνι καλύψει εντελώς και αμετάκλητα τις πατημασιές, καθώς τα μαύρα σύννεφα έγκρυσαν το φως των αστεριών και της σελήνης και πυκνό σκοτάδι τύλιγε τη γη που θρόιζε ολόκληρη.

Τότε –ακριβώς στο άχρονο εκείνο σημείο όπου συναντούνται δυο στιγμές– τα μπροντό παπούτσια της Μαρίας Μπίλο βρέθηκαν μπροστά στο τρίτο και τελευταίο πασπαλισμένο με χιόνι σκαλοπάτι έξω από την ξύλινη καλύβα τους. Και τότε, αποστρέφοντας το πρόσωπο από την καλύβα, κατάλαβε πως είχε ήδη πάει πολύ μακριά και πως δεν μπορούσε πια να επιστρέψει.

Μερικοί λένε πως απλώς την πήραν οι μανιασμένοι άνεμοι της χιονοθύελλας έξω από την πόλη, πως ακολούθησε σαν άγγελος την τρικυμισμένη ανάσα της καταιγίδας πέρα από το δάσος, πως πέταξε σαν φάντασμα στις ερημιές των οριζόντων – μακριά, μακριά απ' αυτό τον τόπο που έκαιγε σαν νωπή τρύπα από σφαίρα σε σάρκα.

Φυσικά, δεν ήταν καθόλου έτσι.

Άλλοι λένε πως έγινε άνεμος η ίδια, έγινε η θύελλα που έμελλε να τους αφανίσει όλους. Αλλά τέτοιοι τρομεροί άνεμοι δεν είναι κάτι που μπορεί κανείς να «ιππεύσει» σαν σε όνειρο. Μπορεί μόνο να ετοιμαστεί να τους αντιμετωπίσει· κι αυτό έκανε η Μαρία Μπίλο, γιατί ήταν λογική γυναίκα τελικά –παρά τα όσα λέει ο κόσμος– και καθόλου επιτόλαιη: ετοιμάστηκε ν' αντιμετωπίσει τον άνεμο σαν να ήταν ένας τοίχος που θα μπορούσε ανά πάσα στιγμή να πέσει πάνω της· και τύλιξε το άλικο πανωφόρι της, το φτωχικό άλικο πανωφόρι, το τύλιξε σφιχτά γύρω στο μικροκαμωμένο κορμί της. Ωστόσο, ακόμα κι αυτή η κίνηση έπρεπε να περιμένει τη σειρά της, γιατί οι άνεμοι δεν επρόκειτο ν' αρχίσουν να φυσάνε δυνατά, παρά μόνο αφού είχε βγει σχεδόν από τον οικισμό. Και είχε κάμποσο περπάτημα να κάνει για να φτάσει τόσο μακριά.

«Μαμά», άκουσε η Μαρία Μπίλο τη φωνή ενός μικρού κοριτσιού να έρχεται μέσα από την καλύβα. Και ύστερα πάλι –αυτή τη φορά περισσότερο σαν κλαψούρισμα– «Μαμά...»

Η Μαρία Μπίλο στάθηκε εκεί στο σκαλοπάτι, κοιτάζοντας οπουδήποτε αλλού εκτός από την καλύβα πίσω της, ενώ προσπαθούσε να καθησυχάσει το παιδί που είχε αφήσει μέσα. Κοίταξε τα μορντό παπούτσια της, εκείνα τα παλιωμένα μορντό παπούτσια που έδειχναν τόσο όμορφα στο φρέσκο χιόνι· είδε, στα δύο ξύλινα σκαλοπάτια που μόλις είχε κατεβεί, τις πατημασιές της να εξαφανίζονται μ' ένα καινούργιο κύμα χιονιού και απόρησε με τη φύση της ομορφιάς: με το πόσο λίγο χρόνο είχε στη διάθεσή του οτιδήποτε καλό πριν χαθεί.

«Αja, aja!» είπε, προσπαθώντας να καθησυχάσει το παιδί με τα λόγια που χρησιμοποιούσαν πάντα οι μανάδες της χώρας της για να κοιμίσουν τα παιδιά τους. «Αja, aja!»

Ύστερα, καθώς άρχισε ν' απομακρύνεται, δε γύρισε να κοιτάξει την καλύβα, αλλά άφησε τη ματιά της να περιπλανηθεί πάνω και πέρα από την πολύμορφη αταξία του οικισμού, στο σκοτεινό δάσος. Κοίταζε το σκοτάδι της νύχτας από πάνω της. Κοίταζε το χιόνι που έπεφτε στις δέσμες του κίτρινου ηλεκτρικού φωτός, το παρακολουθούσε να κατεβαίνει με περιδινήσεις κατάλευκων νιφάδων που στροβιλίζονταν από εδώ κι από εκεί, σαν να μη βιάζονταν να φτάσουν στη γη. Η Μαρία Μπίλο προσηλώθηκε στον τρόπο με τον οποίο το χιόνι έδειχνε τον αεικίνητο αέρα, τα ατέλειωτα, πολύπλοκα στριφογυρίσματά του, τον πλούτο των εφευρετικών, ανεξήγητων, γεμάτων χάρη κινήσεών του.

Η Μαρία Μπίλο ένιωθε εκείνη τη στιγμή να παρακολουθεί τα πάντα, συμπεριλαμβανομένου του εαυτού της, σαν να έπαιζε σε κινηματογραφική ταινία κι όλα γύρω της να ήταν το σκηνικό. Κάνοντας τέτοιου είδους σκέψεις, δεν άκουγε τους απόμακρους ήχους της κόρης της που της φώναζε από την καλύβα από την οποία μόλις είχε φύγει. Παράξενους ήχους. Ήχους που δεν ήθελε ν' ακούσει.

«Μαμά», φώναζε το παιδί, αλλά η μητέρα δεν άκουγε.

«Aja, aja!» είπε η Μαρία Μπίλο καθησυχαστικά – άγνωστο αν απευθυνόταν στον εαυτό της, στο παιδί της ή σε κανέναν, για κανέναν απολύτως λόγο· γιατί ήταν ήδη μακριά από την καλύβα τους και το χιόνι έτσι κι αλλιώς έπνιγε κάθε ήχο. «Aja, aja!»

Συνέχισε να κοιτάζει, βλέποντας τα πάντα από την αρχή, σαν να μην είχαν σχέση μαζί της: μία ασπρόμαυρη σκηνή, φωτισμένη από τους ηλεκτρικούς φανοστάτες δεξιά κι αριστερά σε κάτι που έδειχνε να είναι δρόμος πλαισιωμένος με μικρά πρόχειρα παραπήγματα, φτιαγμένα από κάθετες σανίδες και στεγασμένα με αυλακωτή λαμαρίνα, από την οποία πρόβαλλαν φτενά μπου-

ριά σόμπας – ένα σκηνικό το οποίο έφερε σε κάποιους που ζούσαν εκεί απίστευτα οδυνηρές αναμνήσεις από στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας στα Ουράλια και στη Σιβηρία. Ωστόσο, ήξερε πως δεν ήταν η ΕΣΣΔ του Στάλιν. Ήξερε πως δεν ήταν ούτε Κολιμά, ούτε Γκόλι Οτόκ ούτε Μπίργεναου.* Ήξερε πως δεν ήταν καν Ευρώπη. Ήξερε πως ήταν ο χιονισμένος εργατικός καταυλισμός της Υδροηλεκτρικής Εταιρείας του Μπάτλερς Γκορτζ: μια πληγή στην ερημιά ενός τροπικού δάσους.

Σ' ετούτη τη γη με τον απέραντο χώρο, οι καλύβες ήταν χτισμένες η μια πάνω στην άλλη, λες και στριμώχνονταν και ζάρωναν, τρέμοντας κι αυτές από φόβο μπροστά στη δύναμη και στο βάρος και στη σιωπή του αγνώστου, που μπορεί να ήταν άκακο, μπορεί να μη νοιαζόταν καν για τους ανθρώπους, αλλά οι τρομερές παραδόσεις –αφηγήσεις προαιώνιων σταθερά επαναλαμβανόμενων περιστατικών απανθρωπιάς και φρίκης, που κουβαλούσαν μαζί με λίγα δαντελένια σεμέν, φωτογραφίες τσαλακωμένες στις άκρες, αλλόκοτες συνήθειες και παράξενους τρόπους διατροφής– δεν τους επέτρεπαν παρά μόνο να φοβούνται.

Γιατί το να μη φοβούνται ήταν το να φαντάζονται έναν κόσμο πέρα από την εμπειρία τους.

Κι αυτό ήταν πάρα πολύ για οποιονδήποτε από αυτούς.

Σ' εκείνες τις μαζεμένες, ζαρωμένες από φόβο καλύβες έπρεπε να ζουν οι εργάτες, γιατί σ' αυτή την απομονωμένη ορεινή ύπαιθρο του απομονωμένου νησιού της Τασμανίας, που βρισκόταν μακριά από το απομονωμένο νησί της Αυστραλίας, δεν υπήρχε άλλη ανθρώπινη εγκατάσταση για πολλά χιλιόμετρα. Υπήρχαν μόνο άγρια ποτάμια κι ακόμα πιο άγρια βουνά και απέραντο

* Στρατόπεδα εξόντωσης: Κολιμά (Ρωσία), Γκόλι Οτόκ (Κροατία), Μπίργεναου – Αουσβιτς (Γερμανία). (Σ.τ.Μ.)

τροπικό δάσος που εκχωρούσε κάθε τόσο την ηγεμονία του μόνο σε πεδιάδες με βαλσαμόχορτο ή –πιο ψηλά– σε άγονες αλπικές εκτάσεις.

Αυτά έβλεπε.

Όσο γι' αυτά που άκουγε: κυριολεκτικά τίποτα.

Ήταν η εποχή που άρχιζε η μεγάλη άνθηση της κατασκευής φραγμάτων. Η εποχή που οι καινούργιοι Αυστραλοί έρχονταν σε τέτοια άγρια μέρη για να κάνουν τη δουλειά των Γουόγκ* –την κατασκευή φραγμάτων, δηλαδή–, αφού οι δουλειές στις πόλεις, τις οποίες προτιμούσαν οι «καινούργιοι» Αυστραλοί, ήταν αποκλειστικά για «γνήσιους» Αυστραλούς. Αλλά η Μαρία Μπίλο, σύζυγος του Μπόγιαν Μπίλο και μητέρα της Σόνιας Μπίλο, δεν ερχόταν στο Μπάτλερς Γκορτζ.

Έφευγε.

Για πάντα.

Έτσι, συνέχισε να περπατά στον άδειο δρόμο: μια νεαρή γυναίκα ντυμένη με παλιό πανωφόρι, κρατώντας μια μικρή βαλίτσα από χαρτόνι, με τα ίχνη που άφηναν τα παπούτσια της να κόβουν για λίγο στα δυο εκείνο τον θλιβερό, πικρό, χιονισμένο καταυλισμό, με την εικόνα της ήδη να χάνει το γήινο περιγράμμα της μέσα στο χιόνι που έπεφτε.

Το σιωπηλό σεντόνι που είχε ρίξει το χιόνι πάνω από τον οικισμό σκίστηκε στα δυο από τον κρότο μιας μηχανής που πλησίαζε. Οι διάχυτες κίτρινες ανταύγειες ενός μικρού προβολέα δημιουργούσαν μια κινούμενη λιμνούλα στο χρώμα του κάτουρου στις νιφάδες που στροβιλιζόνταν στον αέρα. Ύστερα, ένας καμπουριασμένος αναβάτης σε μοτοσυκλέτα με άδειο πλαϊνό

* Wog – Ρατσιστικός χαρακτηρισμός των μελαψών Νοτιοερωπαίων και Μεσανατολιτών στην αυστραλέζικη αργκό. (Σ.τ.Μ.)

καλάθι πήρε μορφή μέσα από την κενή λευκότητα και κινήθηκε στον δρόμο προς το μέρος της. Ο μοτοσικλετιστής πέρασε με ταχύτητα τη Μαρία Μπίλο και ύστερα –κάπου πενήντα μέτρα παρακάτω– έκοψε ταχύτητα, καθώς έστριψε δεξιά και βγήκε από τον δρόμο, σταματώντας έξω από την καντίνα.

Η Μαρία Μπίλο σταμάτησε, γύρισε και κοίταξε.

Μπροστά στην «κύρια είσοδο» της καντίνας –μια διπλή πόρτα από σανίδια– καμιά δεκαριά γυναίκες ήταν μαζεμένες γύρω από ένα πυρωμένο μαγκάλι, σκαρωμένο από βαρέλι πετρελαίου, προτιμώντας υπό τέτοιες συνθήκες την παρέα από την περισσότερη ζέστη της μοναξιάς. Ήταν ντυμένες μ' έναν donkiχοτικό ετερόκλητο συνδυασμό καλοκαιρινών φορεμάτων και βαριών χειμωνιάτικων πανωφοριών, που συμπληρωνόταν με διάφορα εξωτικά καπέλα: μπερέδες, πλατύγυρες ρεπούμπλικες, ψαθάκια και μια πλούσια σε αποχρώσεις ποικιλία πλεχτών μάλλινων σκούφων. Μερικές γυναίκες ήταν όρθιες και μερικές κάθονταν σε άδεια ξύλινα βαρέλια της μπίρας, κουβεντιάζοντας και πίνοντας μπίρα που τους την έφεραν οι άντρες τους –σύζυγοι και φίλοι και φλερτ– από την καντίνα που ήταν αποκλειστικά για άντρες. Όταν άνοιγε η πόρτα για να μπει ή να βγει ένας άντρας, ατμός κουτσομπολιού και καυτές ιστορίες και γέλια και σπασίματα ποτηριών ξεχύνονταν πάνω από τις γυναίκες στον κεντρικό δρόμο.

Μια μορφή με δερμάτινο μπουφάν και κράνος κατέβηκε από τη μοτοσικλέτα και –με την αυτοπεποίθηση του πρωταγωνιστή που κάνει δραματική είσοδο στη σκηνή– προσπέρασε αποφασιστικά τις γυναίκες και εισέβαλε στην καντίνα. Οι γυναίκες του βαρελιού ασχολήθηκαν για μια στιγμή μ' αυτή τη ζωηρή καινούργια άφιξη. Άκουσαν τη φωνή του ν' αντηχεί δυνατά στο γεμάτο θαμώνες εσωτερικό: «Ονομάζομαι Έρικ Πρέστον. Είμαι

ο οργανωτής του Εργατικού Σωματείου της Αυστραλίας και ήρθα να διευθετήσω το πρόβλημα με τους Ρέφο.* Ποιος είναι ο εκπρόσωπός τους εδώ;»

Ωστόσο μετά, η στριγκιά φωνή του χάθηκε μέσα στη Βαβέλ της καντίνας, που βυθιζόταν στο οινόπνευμα για να ξεχάσει το παρελθόν της, και το ενδιαφέρον των γυναικών στράφηκε στη θέα της μοναχικής γυναίκας με τη βαλίτσα, που κατευθυνόταν έξω από την πόλη μια τέτοια διαβολεμένη νύχτα, ένας Θεός ξέρει για πού· τη μοναχική γυναίκα που τις κοίταζε με το βλέμμα της να περνάει από μέσα τους, σαν να ήταν εκεί αλλά και σαν να μην ήταν ποτέ εκεί, σαν να έβλεπε ένα μέλλον παρόμοιο με το παρελθόν, όπου για άλλη μια φορά θα σκορπίζονταν όλες με τον άνεμο και δε θ' απέμενε τίποτα απ' αυτή τη φρικτή ώρα κι απ' αυτό τον φρικτό τόπο. Το πρόσωπό της –τόσο νεανικό, τόσο νεανικό που προκαλούσε πια κατάπληξη– έμοιαζε σχεδόν ανατολίτικο: η δομή των οστών, τα μεγάλα μάτια, διαφορετικά από κείνα των Αυστραλών, και οι ρυτίδες –λίγες αλλά βαθιές παρ' όλα αυτά– έμοιαζαν να έχουν διαμορφωθεί όχι από το πέρας των χρόνων ούτε από τον ήλιο, αλλά από κάποιον γλύπτη, για να τονίσουν μια παράξενη, εξωτική ομορφιά.

Μερικές είπαν αργότερα πως έκανε μεγάλο σφάλμα, καταδικάζοντάς την. Ήταν πέρα από τις δυνάμεις τους να καταλάβουν. Θες λόγω της κρίσης, θες από κάποιο αντίθετο συναίσθημα, κάποιο μικρό βαθμό συμπάθειας για μια τραγωδία που θα μπορούσε να τύχει στην καθεμιά τους ή για λόγους που δε θα συνειδητοποιούσαν ποτέ, σκούνηξαν η μια την άλλη και σταμάτησαν να μιλάνε όταν το βλέμμα της Μαρίας Μπίλο τις δια-

* Reffo: Ρατσιστικός χαρακτηρισμός της αυστράλεζικης αργκό για τους Ευρωπαίους πρόσφυγες μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. (Σ.τ.Μ.)

πέρασε, δίνοντας πάλι τον πρωταγωνιστικό ρόλο στον ασταμάτητο θόρυβο των ανδρών μέσα.

Η Μαρία Μπίλο απέστρεψε το βλέμμα. Ξανάρχισε να περπατά προς την έξοδο της πόλης. Από την καντίνα άκουγε τους αμυδρούς, όλο και πιο αμυδρούς τόνους ενός καινούργιου αμερικανικού τραγουδιού κάντρι που έπαιζε το γραμμόφωνο. Το τραγούδι έδινε την εντύπωση ενός παράδοξου «γκούλας δακρύων»* που σιγόβραζε στη φωτιά της θλίψης. Καθώς περπατούσε προς το σκοτεινό δάσος, το ασυνάρτητο μουρμουρητό από την καντίνα έσβησε. Η εντύπωση του τραγουδιού χάθηκε. Το πρόσωπό της δεν έδειχνε κανένα συναίσθημα. Ναι, εκείνο το πρόσωπο – όμορφο, ναι· νεανικό, ναι· αλλά και κάτι άλλο. Τι ήταν αυτό; Σαν να πάγωναν το μυστήριό της για πάντα, δάκρυα –αν και λίγα– κύλησαν από τα μάτια της και γυάλισαν στο πρόσωπό της.

Πίσω της απλώνονταν οι πατημασιές που οδηγούσαν εκεί απ' όπου ερχόταν, μολοντί χάνονταν σχεδόν αστραπιαία στο χιόνι που συνέχιζε να πέφτει, που εξαφανίζονταν σε μια λευκότητα η οποία απειλούσε να σαβανώσει τους πάντες και τα πάντα σ' εκείνο το θλιβερό μικρό χωριό πολύ, πολύ καιρό πριν.

Και ήταν κάμποση ώρα μετά –αφού έκλεισε η καντίνα και τελείωσε ο καβγάς κι ακόμα και οι χαρτοπαίκτες τα παράτησαν, πηγαινόντας να ροχαλίσουν με ανάσες που μύριζαν μπύρα στις πλάτες γυναικών που φορούσαν τους μάλλινους σκούφους τους στο κρεβάτι– που σηκώθηκε η θύελλα κι ο άνεμος άρχισε να κλαίει, παγώνοντας ως και τα σπλάχνα εκείνης της άγριας υγρής γης.

* Ουγγρική σούπα με κρέας και λαχανικά. (Σ.τ.Μ.)

Aja, aja! έμοιαζε να ουρλιάζει. *Aja, aja!*

Και τα γέρικα πελώρια δέντρα ακούγονταν να σπάνε και να στενάζουν· και τα καινούργια καλώδια που μαστίγωναν τον απέραντο νυχτερινό ουρανό σφύριζαν ανατριχιαστικά· και καμιά γυναίκα στο ξεχαρβαλωμένο κρεβάτι της δεν μπόρεσε να ησυχάσει εκείνο το βράδυ.

Εκείνος δούλευε το ξύλο· μέχρι εκεί ήθελε η Σόνια Μπίλο να θυμάται.
Πόσο συχνά;

Όποτε μπορούσε, σαν δουλειά και σαν διασκέδαση.

Τι είδους ξύλο;

Δρυ Τασμανίας, απομεινάκια ακακίας από τους κάδους απορριμμάτων των πριονιστηρίων, πεύκο από το εργοστάσιο ξυλείας των Φινλανδών όταν ήταν φτηνό, νοβοπάν μια που δυστυχώς δεν ήταν ποτέ φτηνό· λευκό ξύλο από παλιά κιβώτια, κοντραπλακέ έξι χιλιοστών για καλούπωμα στις οικοδομές, τραχύ από ίχνη τσιμέντου· φυλλόκλαδο πεύκο, ντόπια σεκόγια* και σασάφρα,** όταν οι μάντρες ξυλείας ξεσκαρτάριζαν τους ακατάλληλους για επεξεργασία κορμούς. Τα μάζευε κι όλο και κάτι έφτιαχνε – κάτι καλό, του οποίου μέρος ήταν η ίδια.

Τι έφτιαχνε;

* Sequoia: Γιγάντιο κωνοφόρο· το ψηλότερο δέντρο της Γης, αφού μπορεί να φτάσει τα 100 μέτρα σε ύψος και τα 8 σε διάμετρο κορμού. (Σ.τ.Μ.)

** Sassafras: Δέντρο με αρωματικό ξύλο, της οικογένειας των δαφνοειδών. (Σ.τ.Μ.)

Τα πάντα: ντουλάπια και τραπέζια που τα πουλούσε, μπαούλα που τα κρατούσαν για να τακτοποιήσουν τα λευκά είδη που ποτέ δεν είχαν, μια κονσόλα για το 4×4 της Toyota, όπως εκείνη που είχε δει σε μια διαφήμιση αεροπορικής εταιρείας, χερούλια για το παλιό ψυγείο, καρέκλες, σκαμπό, ράφια βιβλίων για τους γείτονες και βάσεις για γλάστρες και εργαλειοθήκες για το σπίτι.

Της έδειχνε τα χαρακτηριστικά και τις χρήσεις των διαφορετικών ξύλων: η σασάφρα έδινε πολύ λεία επιφάνεια, το πεύκο κρατούσε μακριά τους ψύλλους των σκύλων, η δρυς Τασμανίας έκανε όμορφες κορνίζες, ενώ το κακό πεύκο καθόλου· το κοντραπλακέ λύγιζε με ατμό· η ακακία σ' έκανε να φταρνίζεσαι όταν την έτριβες με γυαλόχαρτο, η μυρτιά ήταν ό,τι πρέπει για έπιπλα και το φυλλόκλαδο πεύκο για περβάζια...

Δούλευε το ξύλο και προσπαθούσε να δημιουργήσει κάτι απ' αυτό και με τη δημιουργία του να κάνει και τους ίδιους κάτι. Δούλευε το ξύλο και για κείνη ήταν ο ίδιος ξύλο και τον αγαπούσε γι' αυτό – ω, Θεέ μου, πόσο τον αγαπούσε γι' αυτό.

Ωστόσο, όταν εκείνη η διαπεραστική, απαίσια, ξινή μυρωδιά μουχλιασμένου ψωμιού –και όσων ζοφερών προμήνυε– χτυπούσε για άλλη μια φορά τα ρουθούνια της Σόνιας Μπίλο και σήκωνε το βλέμμα της, φαινόταν ξεκάθαρα πως εκείνος ήταν πάλι μεθυσμένος. Δεν ήταν, πρέπει να πούμε, μεγαλόσωμος, αλλά όταν τον κυριεύε η οργή, φαινόταν τόσο πελώριος, που έλεγες πως θα μπορούσε να εκραγεί και να γκρεμίσει τους τοίχους του σπιτιού και να συντρίψει τα δοκάρια του με το μέγεθος του θυμού του και να σε λιώσει κι εσένα και οποιονδήποτε βρισκόταν μπροστά του εκείνη τη στιγμή, όπως θα έλιωνε ο οδοστρωτήρας ένα μυρμήγκι. Και η οργή τον κυριεύε όταν το ποτό ήταν μέσα του, πράγμα που γινόταν όλο και συχνότερα με το πέρασμα των χρόνων.

Στεκόταν πάνω από τη Σόνια Μπίλο και ταλαντευόταν πέ-
ρα-δώθε, με το κεφάλι γυρισμένο ελαφρά στο πλάι κι εκείνη
μπορούσε να δει τη σάρκα στον σβέροκο του κόκκινη, ζαρωμέ-
νη. Έξαλλος και αναμαλλιασμένος, με το μπλε καρό φανελένιο
του πουκάμισο μισοβγαλμένο από το παντελόνι, το φερμουάρ
μεσίστιο, πλαισιωμένο με συστάδες ξεραμένων ούρων –ένας
γίγαντας που βρυχιόταν, μια δίνη ανδρός με κομμάτια να πε-
τάνε παντού, αλλά να μην αποσπώνται ποτέ τελειώς– κι εκείνη
ένα ακόμα κομμάτι, ένα ακόμα αντικείμενο αποδιοργάνωσης
μισοκολλημένο, μισοξεκολλημένο: όλα ωθούμενα από κάποια
άγνωστη, αινιγματική δύναμη με κέντρο εκείνον, το χέρι του
που σηκωνόταν με θυμό πάνω από το κεφάλι του, το κεφάλι που
κραύγαζε: «Μαλακισμένη, μη με ξαναπείς μεθυσμένο!» Το χέρι
να σπαρταράει, σπρώχνοντας μακριά κάτι αθέατο ή απαρατή-
ρητο: «Κανείς δε με λέει μεθυσμένο εμένα! Ήπια μερικές μπί-
ρες στην παμπ με τους φίλους μου, πέρασα λίγο καλά κι έρχο-
μαι σπίτι κι εσύ, μαλακισμένη, μου λες πως είμαι μεθυσμένος!»

Δεν ήταν μεγαλόσωμος. Το ίδιο και η Σόνια Μπίλο: ούτε με-
γαλόσωμη ήταν ούτε είχε την ασυνήθιστη ικανότητά του να παίρ-
νει γιγάντιες αναλογίες. Η δική της ικανότητα ήταν το εντελώς
αντίθετο. Για να ξεφεύγει από την οργή του, είχε μάθει την τέχνη
της σμίκρυνσης: να κάνει κανείς τον εαυτό του τόσο μικροσκοπι-
κό, ώστε να είναι αόρατος για όλους εκτός από κείνους που ξέ-
ρουν να παρατηρούν τις λεπτομέρειες. Το κορμί της, στα δεκαέξι,
αν τεντωνόταν και απελευθερωνόταν από την υποχρέωσή του να
είναι μικροσκοπικό, ήταν στην πραγματικότητα ψηλό για την ηλι-
κία της, ίσως σχεδόν γεμάτα ένα κι εβδομήντα οκτώ, πράγμα που
την έκανε το ίδιο ψηλή μ' αυτόν, ένα σημάδι ισότητας στο οποίο
κανένας τους δε φαινόταν διατεθειμένος να εστιάσει και που για
να το κρύψει, εκείνη είχε αναπτύξει ένα ελαφρύ καμπούριασμα.

Ωστόσο, αυτή δεν ήταν η μόνη ικανότητα που διέθετε η Σόνια Μπίλο. Μόλις μύριζε την ξινίλα του μουχλιασμένου ψωμιού, η ψυχή της, σαν από θαύμα, αποχωρούσε από το σώμα της. Μ' αυτό τον τρόπο έβλεπε την οργή του από μακριά. Άκουγε τη φωνή του από μεγάλη απόσταση, σαν ν' αφουγκραζόταν κάποιο πνεύμα πιασμένο μέσα σε όστρακο που κρατούσε στο αυτί της, σε κάποιο μακρινό αμμόλοφο. Εκείνη τη μέρα πήγε πίσω, σε μια φουσκωτή βάρκα, να ψαρεύει με τον Μπόγιαν καταμεσής του ποταμού Ντέργουεντ. Στο φόντο του απέραντου δασωμένου γαλάξιου του βουνού πίσω της, ποζάριζε κίτρινη και μοναχική η πιπεριέρα του αιχμηρού καμπαναριού από ψαμμόλιθο της παλιάς εκκλησίας της οδού Κρόμγουελ, στο Μπάτερι Πόιντ. Έβλεπε αλλά μόνο περιστασιακά, μόνο σαν μουντζούρες, τα σπίτια της πόλης στα πόδια του. Θα μπορούσε να είναι δεκαετία του 1840 ή του 1940. Θα μπορούσε να είναι Ανατολική Ευρώπη. Αλλά ήταν, όπως είχε γράψει στο σχολικό ντοσιέ της, Χόμπαρτ, Τασμανία, Αυστραλία, Νότιο Ημισφαίριο, Κόσμος, Ηλιακό Σύστημα, Σύμπαν, 1967.

Δεν ήταν αυτός. Όχι. Δεν ήταν.

Όμως πέρα μακριά είδε το σπίτι της και το σπίτι της γκρεμιζόταν κι από μέσα του τριάζόταν ένας γίγαντας και ο γίγαντας δεν εννοούσε να σταματήσει να μεγαλώνει και ο ήλιος πάθαινε έκλειψη πίσω από την πλάτη του και ο κόσμος ήταν σκοτάδι και ο θυμός του γίγαντα είχε γίνει αμόκ.

«Πάω στοίχημα πως βγαίνεις με αγόρια, που να με πάρει ο διάολος! Το ξέρω, το ξέρω, αναθεματισμένο βρομοθήλυκο, παλιοτσούλα! Ίδια η πουτάνα η μάνα σου είσαι, συνεχίζοντας με...»

Και σ' αυτό το σημείο το πάνω χείλος του τραβήχτηκε και τρεμούλιασε και το κεφάλι του σείστηκε και το κορμί του τραντάχτηκε και η οργή του φάνηκε να παραπαίει στιγμιαία, λες

και μία ανάμνηση, απωθημένη για πολύ καιρό, άρχισε ν' αναδύεται ξαφνικά, αλλά αυτός την πολέμησε με κάθε ψήγμα της δύναμης που του απέμενε, την απώθησε πάλι πίσω και για μια στιγμή παραπάτησε σαν επιτιθέμενο αγριογούρουνο που τρώει σφαίρα και φώναξε δυνατά μια μοναδική λέξη σφοδρής άρνησης: «...μαλακίες!»

Η Σόνια άκουγε την οργή του από πολύ μακριά. Το χαστούκι του στο πρόσωπό της ευχήθηκε να το ένιωθε σαν από μεγάλη απόσταση, σαν ένα απρόσμενο παγωμένο κύμα που έσκασε στην κουπαστή της βάρκας. Αλλά το χαστούκι δεν ήταν κύμα. Ήταν απαίτηση να εγκαταλείψει τη βάρκα, να σταματήσει να βλέπει το βουνό, να σταματήσει να κοιτάζει την πόλη που φώλιαζε στους μηρούς του. Το χαστούκι του στο πρόσωπό της απαιτούσε να φύγει από το ποτάμι και να γυρίσει πίσω και η φωνή του ήταν ξαφνικά δυνατή και το χέρι του άναβε φωτιά στο πρόσωπό της. Τον είδε: ένα τέρας αγνώριστο. Ήθελε τον πατέρα της. Δεν ήθελε αυτόν. Δεν τον ήθελε.

Ούρλιαξε. Ούρλιαξε για να φέρει τον πατέρα της πίσω από τη βάρκα. «Όχι, δεν είναι αλήθεια, είσαι θυμωμένος μόνο επειδή έχεις πει, λες μόνο...»

Αλλά πριν προλάβει να τελειώσει, το τέρας τη χαστούκισε πάλι, δύο φορές, πιο δυνατά, ξεστομίζοντας αυτή τη φορά με παγερό θυμό τις λέξεις που τρώμαζαν τη Σόνια περισσότερο από την ανοιχτή του παλάμη: «Θα σου δείξω εγώ ποιος έχει πει!»

Καθώς συνέχιζε να τη χτυπά, η Σόνια παρέμενε απαθής· δεν έκλαιγε, παρόλο που τα χτυπήματά του την πονούσαν πολύ. Δεν έκλαιγε· κι ας πρήζονταν τα σημάδια από την παλάμη του στο πρόσωπό της κι ας πιτσιλίζε το αίμα από τη μύτη της τους τοίχους, κάθε φορά που το κεφάλι της γύριζε με άλλο ένα χτύπημα, με άλλο ένα χαστούκι. Δεν έκλαιγε, αλλά εκείνος έσπαζε κάτι

κι αυτή δεν μπορούσε να το ξανακολλήσει όσο και να προσπαθούσε· και το τραύμα άνοιγε σαν άβυσσος μέσα στην καρδιά της. Μερικές φορές έφτανε στο σημείο να σκεφτεί διεστραμμένα πως αυτό ακριβώς το συναίσθημα που έκρυβε πίσω από την απάθειά της ήταν που τον οδηγούσε σ' εκείνη την κατάσταση. Κάθε μέρα προσευχόταν να μην κουνηθεί αυτό το συναισθηματικό τεκτονικό ρήγμα και παρ' όλα αυτά, κάθε βράδυ, κουνιόταν σταθερά. Τεράστιες υπόγειες κατακλυσμιαίες δυνάμεις, που της ήταν αδύνατο να κατανοήσει, κατέστρεφαν εκείνο το σπίτι και οι δυο τους ήταν ανήμποροι να τις εμποδίσουν, όσο ανήμπορο είναι το δέντρο να εμποδίσει τη γη να καταρρεύσει κάτω από τις ρίζες του.

Παρακαλούσε τη γη στα σλοβενικά:

«*Ni, Artie, ni, ni, ni, ni...*» [*Όχι, μπαμπά, όχι, όχι, όχι, όχι...*]

Αλλά η οργή του ήταν απόλυτη, ανεπηρέαστη ακόμα και από τις διαπεραστικές κραυγές της, ανεπηρέαστη ακόμα και από τη μνήμη του, τη μνήμη που έδιωχνε κάθε βράδυ με το ποτό, για να επιστρέψει το πρωί και να τον οδηγήσει μόλις νύχτωνε σε ένα ακόμα μεθύσι.

Έπρεπε να είχε κλάψει – όντως, έπρεπε να είχε κλάψει· ή τουλάχιστον ν' αφήσει έστω ένα δάκρυ να κυλήσει. Ωστόσο, κάτι μέσα της είχε γίνει κομμάτια από πολύ καιρό και παρόλο που τα χτυπήματά του προκαλούσαν τις κραυγές της, όπως ένα παραφουσκωμένο φυσερό αποβάλλει με εκρηξίσεις και συριγμούς τον αέρα του, αυτός δεν μπορούσε να βρει καθρεφτισμένα στο πρόσωπό της τα πράγματα που ένιωθε ο ίδιος, κι έτσι δεν είχε άλλη επιλογή παρά να συνεχίσει να ψάχνει σ' εκείνη τη βουβή, ανεξιχνίαστη χώρα του κοριτσίστικου κορμιού με γροθιές και χαστούκια όλα όσα έκρυβε μέσα του. Ήταν μία αποτρόπαιη προσπάθεια έκφρασης εκείνα τα χτυπήματα, μια οδυνηρά εύγλωττη

προσπάθεια να βρει τι είχαν κοινό, λαξεύοντας και χαράζοντας με βία όσα ένιωθε. Ωστόσο, υπάρχουν καλοί και κακοί τρόποι να εκφράσεις τον πόνο· και ο δικός του το μόνο που κατάφερε να ήταν να μεγαλώνει την οδύνη και των δυο τους.

Το άλλο πρωί η ατμόσφαιρα στο σπίτι έμοιαζε φωτεινή και χαλαρή. Κάθισε στο τραπέζι φρεσκοπλυμένος και φρεσκοξυρισμένος, δείχνοντας μόνο λίγο ταλαιπωρημένος. Η Σόνια έφτιαξε λίγο καφέ στον οποίο πρόσθεσε γάλα. Έκοψε με το χέρι ψωμί σε δύο μπουλ και άδειασε τον καφέ πάνω στο ψωμί. Ύστερα κάθισε και άρχισαν να τρώνε. Εκείνος άρχισε να μιλά, χωρίς να την κοιτάζει.

«Παράξενο πράγμα», είπε ανακατεύοντας με το κουτάλι του το μουλιασμένο στον καφέ ψωμί. «Δεν μπορώ να θυμηθώ καθόλου τι έκανα, αφού έφυγα από την παμπ χθες το βράδυ». Η Σόνια δε μίλησε. Το βλέμμα του παρέμεινε στραμμένο αλλού. Έφερε μια κουταλιά καφέ με ψωμί στα χείλη του και ετοιμαζόταν να την καταπιεί, όταν σταμάτησε.

Και μίλησε πάλι.

«Εσύ θυμάσαι τι έγινε όταν ήρθα σπίτι;» Ύστερα σήκωσε το βλέμμα και κοίταξε τη Σόνια, για να του επιβεβαιώσει αυτό που ήξερε πως είναι ψέμα. «Θα πήγα κατευθείαν στο κρεβάτι». Η Σόνια σήκωσε το βλέμμα από το μπουλ με το ψωμί και τον γλυκό καφέ. Εκείνος προσποιήθηκε πως δεν έβλεπε αυτό που ήταν τόσο προφανές, προσποιήθηκε πως δεν πρόσεξε πόσο άσχημα πρησμένο ήταν το πρόσωπό της, πόσο αποκρουστικό έδειχνε τώρα αυτό το πρόσωπο που θεωρούσε τόσο όμορφο, προσποιήθηκε πως δεν έβλεπε το πρήξιμο, τα μελανά σημάδια, τους πορφυρούς μώλωπες...

«Ναι, πήγες κατευθείαν στο κρεβάτι», είπε εκείνη. Ακολούθησε παρατεταμένη σιωπή. Εκείνος δεν είπε τίποτα – το πρό-

σωπό του δεν πρόδιδε το παραμικρό. «Κι έκανες ένα ροχαλητό τρομερό», πρόσθεσε η Σόνια.

Γέλασε με το μικρό αστείο. Ήταν ικανοποιημένος. Γέλασε και η Σόνια, γιατί τώρα ήταν νηφάλιος και ένοχος και τα πράγματα έδειχναν μια χαρά.

Μέχρι την επόμενη κραιπάλη του.

Όλα αυτά ήταν παλιά, πολύ παλιά και έκτοτε η Σόνια είχε περάσει τη ζωή της προσπαθώντας –όσο της ήταν δυνατόν– να απελευθερωθεί απ’ οτιδήποτε δε θεωρούσε απαραίτητο στην καθημερινή ζωή: οτιδήποτε επιπλέον τη διακατείχε αλλά δεν ήταν απολύτως αναγκαίο, οποιεσδήποτε αναμνήσεις ήταν παραπάνω απ’ όσες χρειαζόταν για να δουλεύει, να υπάρξει, να ξέρει ποια είναι. Ωστόσο, μερικά πράγματα παρέμεναν: κάποιες μνήμες. Η Σόνια θυμόταν το μέρος να έχει μια συγκεκριμένη συναισθηματική ένταση. Ο άνεμος ράπιζε το σπίτι με ξαφνικά άγρια ξεσπάσματα, η βροχή έπεφτε στη λαμαρίνα της στέγης με τη σφοδρότητα χιονοστιβάδας και ύστερα ο ήλιος έλαμπε τόσο φωτεινός, ώστε μισόκλεινε τα μάτια της κάθε φορά που έβγαινε έξω, εκεί όπου ο ατμός ανέβαινε από την καυτή μαύρη-μπλε ασφαλτο της αυλής, βρίσκοντας θαυμάσιες διεξόδους ανάμεσα στα δάχτυλα των ποδιών της.

Θα το επισκεπτόταν τώρα αυτό το μέρος· φυσικά και θα το επισκεπτόταν – εκείνη τη μικρή καλύβα στην πίσω αυλή ενός σπιτιού στα βόρεια προάστια του Χόμπαριτ, στην οποία πέρασε μια ολόκληρη ζωή πριν από τη ζωή της· θα το επισκεπτόταν, παρόλο που θα το έβρισκε απογοητευτικό. Ήταν ξένη πια για το παρελθόν της. Κανείς δεν μπορούσε να αναγνωρίσει τώρα σ’ εκείνη την ώριμη επαγγελματία το ισχνό, τρομαγμένο παιδί

που κοιτάζε πάντα χαμηλά, καχύποπτα λοξά, καθώς περιμένε το απροσδόκητο χτύπημα.

Σ' εκείνη την παράγκα δε θα υπήρχε ξύλο να δουλέψει εκείνος, ούτε ξινό μουχλιασμένο ψωμί να μυρίσει εκείνη και συνεπώς καμιά μαγεία για να πάρει την ψυχή της μακριά από τα προβλήματά της. Μ' αυτά –με τα προβλήματά της– έτσι κι αλλιώς είχε μάθει να ζει από πολύ καιρό, να τα δέχεται σαν μέρος του εαυτού της.

Επομένως: ούτε γίγαντες, ούτε μαγεία, ούτε ευτυχείς καταλήξεις.

Τασμανία, 1954

Ο Μπόγιαν Μπίλο πιάνει δουλειά σε ένα υδροηλεκτρικό φράγμα και μεταφέρει ολόκληρη την οικογένειά του από τη Σλοβενία, ώστε να ξεκινήσουν όλοι μαζί μια νέα ζωή, μακριά από τις στερήσεις του πολέμου και τους καταυλισμούς προσφύγων. Ένα βράδυ, η γυναίκα του τον εγκαταλείπει, και ο Μπόγιαν μένει μόνος να φροντίσει την τρίχρονη κόρη τους Σόνια, πνίγοντας τα φαντάσματα που τον καταδιώκουν στο ποτό. Τριάντα πέντε χρόνια αργότερα, η Σόνια επιστρέφει στην Τασμανία και σε έναν πατέρα που στοιχειώνεται από τις αναμνήσεις του πολέμου αλλά κι από πιο πρόσφατους εφιάλτες. Καθώς οι σκιές του παρελθόντος αρχίζουν να εισβάλλουν ολοένα και περισσότερο στο παρόν, η άδεια ζωή της Σόνιας και η νεκροζώντανη ύπαρξη του πατέρα της θα αλλάξουν για πάντα.

Μια ιστορία για τη βαρβαρότητα ενός παλιού κόσμου, για τη σκληρότητα μιας νέας χώρας και για τη μοίρα των ανθρώπων σε έναν τόπο ξεχασμένο από την ελπίδα, οι οποίοι προσπαθούν να εξιλεωθούν μέσω της αγάπης.

Εκδόσεις **ΨΥΧΟΓΙΟΣ**

www.psichogios.gr

ISBN: 978-618-01-2172-8

9 786180 121728

ΚΩΔ. ΜΗΧΗΣΗΣ: 19440

Γ Ι Α Α Ν Α Γ Ν Ω Σ Τ Ε Σ Μ Ε Α Π Α Ι Τ Η Σ Ε Ι Σ